

INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

IRENA AUGUSTYŃSKA

SYTUACJA EKONOMICZNA MAŁYCH GOSPODARSTW TOWAROWYCH A STRUKTURA DOCHODÓW RODZIN ICH UŻYTKOWNIKÓW

STUDIA
I MONOGRAFIE

202

**INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ**
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

SYTUACJA EKONOMICZNA MAŁYCH GOSPODARSTW TOWAROWYCH A STRUKTURA DOCHODÓW RODZIN ICH UŻYTKOWNIKÓW

dr inż. Irena Augustyńska

WARSZAWA 2024

Autorka publikacji
dr inż. Irena Augustyńska (ORCID nr 0000-0002-4774-6382)
jest pracownikiem Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej
Państwowego Instytutu Badawczego.

Monografia powstała na podstawie pracy doktorskiej.

Recenzenci:

prof. dr hab. Andrzej Piotr Wiatrak, Uniwersytet Warszawski
dr hab. Tomasz Wojewodzik, prof. URK, Uniwersytet Rolniczy im. H. Kołłątaja
w Krakowie

Opracowanie komputerowe:

dr inż. Irena Augustyńska

Korekta:

Barbara Walkiewicz

Projekt okładki:

Alicja Giera

Zdjęcie na okładce:

pixabay.com

ISSN: 0239-7102

ISBN 978-83-7658-980-0 (oprawa miękka)

ISBN 978-83-7658-981-7 (pdf)

Ark. wyd. 11,86

Wydawca: Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej
Państwowy Instytut Badawczy, ul. Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa,
tel.: (22) 505 45 18; e-mail: ierigz@ierigz.waw.pl; <http://www.ierigz.waw.pl>

Druk i oprawa: Dział Informacji i Wydawnictw IERiGŻ PIB, tel. (22) 505 45 26;
e-mail: dw@ierigz.waw.pl

*Szanownemu Panu
prof. dr. hab. Wojciechowi Józwiakowi
składam serdeczne podziękowanie
za pomoc i cenne wskazówki
podczas przygotowywania tego opracowania*

SPIS TREŚCI

Streszczenie	7
Wykaz skrótów	9
Wstęp	11
Rozdział I. Przegląd literatury	13
1. Społeczno-ekonomiczne warunki życia współczesnej wsi	13
Globalizacja i integracja europejska	13
Rozwój obszarów wiejskich	18
2. Rodziny wiejskie a czynniki wpływające na ich dochody	21
Typologie rodzin wiejskich	21
Poziom wykształcenia rolników a wyniki ekonomiczne ich gospodarstw	23
Następca rolnika a przyszłość gospodarstwa	26
3. Gospodarstwo rolne a gospodarstwo rodzinne	28
4. Dochody rodzin użytkujących gospodarstwa rolne	33
Dochód z gospodarstwa rolnego	33
Dochód spoza gospodarstwa	37
5. Sytuacja produkcyjno-ekonomiczna gospodarstw rolnych	46
Interwencjonizm państwowy	47
Konkurencyjność gospodarstw rolnych	49
Wybrane informacje o sytuacji rolnictwa w regionie Mazowsze i Podlasie w latach 2005–2013	55
Wyniki ekonomiczne gospodarstw rolnych rodzin uzyskujących dochody z więcej niż jednego źródła	57
Rozdział II. Cel i metodyka badań	61
1. Uzasadnienie wyboru tematu badań	61
2. Cel badań i hipoteza badawcza	62
3. Materiał i metodyka badań	63
Wybór gospodarstw do badań	63
Mierniki i wskaźniki wykorzystane w analizie	69
Metody opracowania materiału badawczego i prezentacji danych	80

Rozdział III. Wyniki i dyskusja	83
1. Gospodarstwa rolne rodzin z dochodami pozarolniczymi na tle gospodarstw rodzin utrzymujących się tylko z gospodarstwa rolnego – w latach 2005–2009	83
2. Sytuacja ekonomiczna gospodarstw rolnych rodzin z różnym udziałem dochodów pozarolniczych – w latach 2005–2009	94
3. Gospodarstwa rolne rodzin z dochodami pozarolniczymi na tle gospodarstw rodzin utrzymujących się tylko z gospodarstwa rolnego – w latach 2010–2013	113
4. Sytuacja ekonomiczna gospodarstw rolnych rodzin z różnym udziałem dochodów pozarolniczych – w latach 2017–2021	123
Podsumowanie i wnioski	135
Bibliografia	143
Spis rysunków, wykresów i tabel	167
Aneks	171
Część I. Aneks tekstowy. Polskie rolnictwo w latach 2005–2013 w świetle danych Głównego Urzędu Statystycznego – wybrane zagadnienia	173
Część II. Aneks graficzno-tabelaryczny	180

Ze względu na elektroniczną technikę przetwarzania danych,
w przypadku niektórych obliczeń
– z tytułu zaokrągleń – mogą wystąpić różnice

W niniejszej monografii przedmiotem analizy były polskie gospodarstwa rodzinne z regionu Mazowsze i Podlasie. Badania obejmowały w głównej mierze lata 2005–2013, ale też lata 2017–2021. Wyniki analiz uwiaryściły m.in., że małe ekonomicznie gospodarstwa rolne rodzin utrzymujących się wyłącznie z produkcji rolniczej znajdowały się z reguły w korzystniejszej sytuacji ekonomicznej niż gospodarstwa rolne rodzin posiadających dochód z gospodarstwa oraz spoza niego. Publikacja ta kierowana jest przede wszystkim do posiadaczy ekonomicznie małych gospodarstw rolnych, ale również do doradców rolnych, naukowców i decydentów. Zawiera bowiem m.in. szereg zaleceń wartych zastosowania w celu poprawy dochodowości i konkurencyjności ww. gospodarstw, jak i zwiększenia poziomu łącznych dochodów rodzin ich użytkowników.

Recenzje:

Zaletą opracowania są rozważania oparte na zebranych materiale empirycznym w stosunkowo długim okresie, które pozwalają poznać aktualne zachowania małych towarowych gospodarstw rolniczych i ich sytuację ekonomiczną, a na tej podstawie wskazać zarys i kierunki polityki rolnej wobec nich. (...) Należy zwrócić uwagę na dużą wartość poznawczą wyników i ich przydatność praktyczną. Uzyskane wyniki poszerzają wiedzę na temat oraz mogą być jednym z elementów polityki rolnej i społecznej wobec grupy gospodarstw, a przede wszystkim polityki stymulującej zmiany strukturalne w rolnictwie.

prof. dr hab. Andrzej Wiatrak
Uniwersytet Warszawski

Praca podejmuje bardzo ważne zagadnienie wpływu pozarolniczych źródeł dochodów na sytuację finansową małych gospodarstw rolnych. Praca została solidnie przygotowana pod względem metodycznym i merytorycznym oraz istotnie wzbogaca stan wiedzy w przedmiotowym zakresie.

dr hab. inż. Tomasz Wojewodzik, prof. URK
Uniwersytet Rolniczy im. H. Kołłątaja w Krakowie

